

Zpráva ze služební cesty do SRN

Místo:

Berlín: Spolkový archiv v Berlíně (Bundesarchiv Berlin)

Lipsko: Státní archiv (Staatsarchiv Leipzig)

Termín cesty:

17. – 21. 4. 2011

Účel cesty:

Archivní výzkum k problematice nuceného pracovního nasazení Čechů z Protektorátu Čechy a Morava v Říši - dokončení práce na edici dokumentů

(Uskutečněno v rámci projektu „Zwangsarbeit der tschechischen Bevölkerung des Protektorats Böhmen und Mähren in der Zeit der NS-Besatzung“- řeš. dr. Kokošková, dr. Pažout a Mgr. Sedláková)

Účastníci cesty:

PhDr. Zdeňka Kokošková a PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D., pracovníci 3. oddělení Národního archivu

Zprávu podávají:

PhDr. Zdeňka Kokošková a PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

Datum vyhotovení:

4. května 2011

Podpis ředitelky archivu:

Část všeobecná

Služební cestu jsme zahájili v neděli 17. dubna 2011 v 8.31 hodin v Praze na hlavním nádraží (Z. Kokošková) a 8.38 na nádraží v Liberci (J. Pažout). Do vlaku EC 176, který vyjel z Prahy, přistoupil J. Pažout v Drážďanech v 11.04 hod. Do Berlína na hlavní nádraží jsme dorazili společně v 13.14 hodin.

Ubytování, které hradil Spolkový archiv, jsme měli zajištěno v hotelu Ravenna v Berlíně-Steglitz.

Ve středu jsme pracovali ve Státním archivu v Lipsku, kam jsme rovněž jeli vlakem.

Z hlavního nádraží v Berlíně jsme odjeli ve čtvrtek 21. srpna v 12.45 hodin vlakem EC 177, kterým Z. Kokošková dorazila na hlavní nádraží v Praze v 17.28 hod. J. Pažout v Drážďanech přestoupil v 15.09 do vlaku do Liberce, kam dorazil v 17.18 hod.

Část odborná

a) Spolkový archiv Berlín-Lichterfelde

Na úvod naší návštěvy ve Spolkovém archivu jsme byli přijati pracovníkem oddělení Deutsches Reich, Nationalsozialismus (1933-1945) dr. Matthiasem Meissnerem. Díky němu jsme měli možnost absolvovat prohlídku nového depozitáře v Lichterfelde, kde jsou soustředěny písemné prameny, jež měl dříve archiv uloženy v mnoha budovách v Berlíně. Tato moderní pětipatrová budova vybavená kompaktními regály bude v příštích letech přímo spojena s novou studovnou.

Výzkum k problematice nuceného pracovního nasazení Čechů z Protektorátu Čechy a Morava v Říši v období německé okupace jsme pro potřeby dokončované edice dokumentů z názvem *Museli pracovat pro Třetí říši* uzavřeli. Ke studiu nám bylo předloženo originály několika dokumentů z fondů Reichsarbeitsministerium (R 3901), Reichsfinanzministerium (R 2) a Partei-Kanzlei der NSDAP (NS 6), jež jsme měli k dispozici pouze v kopiích získaných při předchozích návštěvách archivu. Z předložených originálů jsme mohli doplnit k editovaným dokumentům archeografické poznámky.

Dalším naším úkolem bylo dohledat některé důležité informace v knihovně Nadace Archiv stran a masových organizací NDR (Stiftung Archiv der Parteien und Massenorganisationen der DDR), která je samostatnou součástí Spolkového archivu a sídlí také v Berlíně-Lichterfelde, Zde jsou uloženy např. Runderlasse für die Arbeitseinsatz-, Reichstreuhänder- und Gewerbeaufsichtsverwaltung a další úřední periodika obsahující specifické předpisy vážící se k pracovnímu nasazení německých i zahraničních pracovních sil na území tehdejší Německé říše.

Zbytek pobytu jsme strávili dohledáváním jmen osob obsažených v rejstříku dokončované edice. Jednalo se především o představitele říšské správy, ale i o osoby působící v nejvyšších okupačních úřadech protektorátu. K těmto účelům je ve Spolkovém archivu k dispozici rozsáhlá jmenná databáze, která podchycuje materiály zejména (většinou předkládaných ve formě mikrofilmů) z těchto fondů: PK – Parteikorrespondenz, RS – Rasse- und Siedlungshauptamt SS, SSO – SS-Führerpersonalakten, SS – SS-Listen.

b) Státní archiv Lipsko

Ve Státním archivu v Lipsku se nám podařilo již při výzkumu v dubnu roku 2010 najít mnoho zajímavých písemností dokládajících nucené nasazení obyvatel protektorátu na říšském území. Soustředili jsme se tehdy zejména na fondy různých podniků, kde bylo možné předpokládat významný podíl na válečné výrobě a nasazení Čechů. Cílem bylo doložit pracovní podmínky i výkony protektorátních pracovních sil. Vedle toho jsme věnovali pozornost i perzekuci našich občanů, kterou lze studovat v tamních soudních a policejních fondech.

Při nynější návštěvě jsme měli ve studovně připravené všechny originály, které jsme objednali na základě výběru z kopií pořízených při předchozím studiu. Během jednoho dne, který jsme závěrečné práci vymezili, se nám tak podařilo prohlédnout všechny dokumenty vybrané k edičnímu zpracování a doplnit je o všechny cenné archeografické poznámky.

Jednalo se o materiály z následujících fondů: Polizeipräsidium Leipzig, Max Jahn, Eisengiesserei Leipzig, Rudolf Sack, Landmaschinenbau Leipzig, Steingutfabrik Colditz AG, Karl Krause, Polygraphischer Maschinenbau, Leipzig.

Závěr

Cesta do Spolkového archivu v Berlíně i do Státního archivu v Lipsku splnila svůj účel – dokumenty, které byly z těchto archivů do edice vybrány, jsme mohli opatřit kompletním poznámkovým aparátem. Díky databázi osob, která je k dispozici ve studovně Spolkového archivu, se nám navíc podařilo identifikovat řadu osob uvedených ve jmenném rejstříku.